

DOI 10.31558/2519-2949.2025.2.17

УДК 341.24:327](477:479)

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-4878-2230>

Берегута В. В., Донецький національний університет імені Василя Стуса

## НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З ДЕРЖАВАМИ ПІВДЕННОГО КАВКАЗУ

*У статті досліджуються нормативно-правові засади розвитку грузинсько-українських, азербайджансько-українських та вірменсько-українських відносин у 1991-2025 рр. на основі вивчення змісту міждержавних угод та національних програмних і стратегічних документів України, Грузії, Азербайджану та Вірменії, що регламентують їхню зовнішню політику (концепції та стратегії національної безпеки, воєнної безпеки, зовнішньополітичної діяльності й публічної дипломатії та урядові програми). Відповідно до змісту даних документів автор виокремлює та пояснює фактори, що впливають на специфіку розвитку двосторонніх відносин України з відповідною державою Південного Кавказу, а саме: визначення чотирма державами своїм зовнішньополітичним пріоритетом активної участі в європейських політичних процесах й поглибленні співробітництва з ЄС і НАТО, інтерес до розвитку багатостороннього міждержавного співробітництва в межах однакових міжнародних організацій (ГУАМ, ОЧЕС, Рада Європи, ОБСЄ, ООН) та нестабільна регіональна військово-політична й безпекова ситуація з огляду на активні та «заморожені» військові конфлікти на територіях чотирьох держав (російсько-українська війна, російсько-грузинська війна, вірменсько-азербайджанський конфлікт в Нагірному Карабасі). Окрім цього, автор визначає та порівнює сприйняття Україною та державами Південного Кавказу один одного як політичних акторів, а також задекларовані в документах принципи, форми й ключові напрями розвитку відносин як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівні. Результати дослідження, зокрема, встановлюють, які з держав Південного Кавказу згідно з положеннями проаналізованих документів є більш пріоритетними для України для розвитку двосторонніх відносин, і навпаки – якою мірою Грузія, Азербайджан та Вірменія визначають важливість поглиблення співпраці з Україною.*

**Ключові слова:** Україна, Південний Кавказ, Грузія, Вірменія, Азербайджан, зовнішня політика, правові засади, національна безпека, Європейський Союз, НАТО, політичні актори, держава, аналіз.

**Постановка проблеми.** Специфіка розвитку двосторонніх відносин між Україною та державами Південного Кавказу (Грузією, Азербайджаном, Вірменією) визначається не лише їхніми історичними зв'язками та національними інтересами по відношенню один до одного, але й низкою факторів поза межами двостороннього співробітництва. До таких чинників належать, наприклад, взаємодія держав з іншими впливовими політичними акторами, їх політика щодо міжнародних організацій, а також геополітична й безпекова ситуація (зокрема, наявність військових конфліктів на своїх територіях). З огляду на те, що Україна та країни Південного Кавказу мають близьке фізико-географічне положення, а також те, що вони мають обмежену можливість впливати на глобальні політичні процеси, такі фактори визначення двосторонніх відносин переважно концентруються на регіональному рівні в межах Європи, Південного Кавказу та Чорного моря. Попри це, вони залишаються важливими для розуміння історії розвитку та сучасного стану відносин України з кожною з держав Південного Кавказу.

Усі фактори, що впливають на партнерство України з Грузією, Азербайджаном та Вірменією потребують окремого дослідження та пояснення крізь призму контент-аналізу програмних і стратегічних документів, що регламентують зовнішню політику кожної чотирьох держав (концепції та стратегії національної безпеки, воєнної безпеки, зовнішньополітичної діяльності й публічної дипломатії та урядові програми), а також міждержавних угод. **Метою дослідження** є з'ясувати специфіку двосторонніх відносин України з державами Південного Кавказу на підставі нормативно-правових документів в контексті їхньої диференційованої зовнішньої політики щодо міжнародних

акторів в умовах трансформації регіональної конфігурації сил.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Відносини України з державами Південного Кавказу є об'єктом вивчення українських та іноземних дослідників. Розгляд двосторонніх угод України з Азербайджаном та Грузією є елементом робіт П. Мустафаде [12] та В. Ціватого [29] відповідно. Обидва дослідники виокремлюють ключові підписані за історію розвитку відносин договори та їхнє вагоме значення для поглиблення партнерства. Окрім договірно-правової бази, науковці приділяють увагу взаємодії України з Грузією (А. Фурса [28]) та Азербайджаном (М. Баба-заде, П. Мустафаде [1]) в межах таких міжнародних міжурядових організацій, як ГУАМ, ОЧЕС, ОБСЄ, Рада Європи та ООН з огляду на спільну зовнішньополітичну мету держав інтеграції до європейських структур та політичного простору. Натомість розвитку кожною з держав Південного Кавказу співробітництва з ЄС і НАТО як елементу євроатлантичного вектора їхньої зовнішньої політики присвячені роботи Д. Кирилко [11] та Р. Демчишака [4]. Робота останнього дослідника частково базується на опрацюванні національних нормативно-правових актів трьох держав, що регламентують їхню зовнішньополітичну діяльність. Проте в науковій літературі не було представлено комплексного дослідження специфіки двосторонніх відносин України з Грузією, Вірменією та Азербайджаном з врахуванням регіональних викликів та особливостей зовнішньополітичного позиціонування кожною з них щодо інших політичних акторів на основі одночасного опрацювання змісту міждержавних угод та національних документів чотирьох держав. Це обґрунтовує актуальність цієї проблеми з наукової точки зору.

**Виклад основного матеріалу.** Розвиток відносин України з Грузією, Вірменією та Азербайджаном від моменту взаємного визнання незалежності від СРСР та встановлення дипломатичних відносин у 1991-1992 рр. відбувається на широкій договірно-правовій базі. Серед сотень підписаних за понад тридцять років угод чинними залишаються 133 договори України з Грузією (станом на червень 2024 р.) [10], 148 угод – з Азербайджаном (станом на січень 2022 р.) [9] та 59 договорів – з Вірменією (станом на квітень 2024 р.) [13], а також десятки документів щодо взаємодії між різними національними державними установами, що є одним з показників сучасного стану двосторонніх відносин України з кожною з держав Південного Кавказу.

Грузія, Вірменія та Азербайджан, проводять багатовекторну зовнішню політику, що обумовлюється розташуванням регіону Південного Кавказу на межі інтересів низки впливових політичних акторів, таких як ЄС, НАТО, Туреччина, Іран та Росія та прагненням балансувати та рівномірно розвивати співробітництво з ними. Серед зовнішньополітичних пріоритетів Грузії в контексті взаємодії з міжнародними організаціями з моменту відновлення незалежності визначались партнерство з ЄС і НАТО й інтеграція до їх складу, а також розвиток багатостороннього співробітництва на майданчиках ООН і таких європейських міжнародних організацій як ГУАМ, ОЧЕС, Рада Європи та ОБСЄ. Безпековий фактор зовнішньої політики Грузії визначається російсько-грузинською війною 2008 р., яка виникла на основі ескалації Росією грузинсько-абхазького та грузинсько-осетинського конфліктів, та тимчасовою окупацією Росією грузинських регіонів Абхазії та Південної Осетії за її результатами.

Розглядаючи програмні та стратегічні документи Грузії на предмет контекстуальних згадок про Україну, один з перших таких у сфері національної безпеки Грузії був опублікований під назвою «Грузія та світ: бачення і стратегія майбутнього» та презентований міністром закордонних справ Грузії Іраклієм Менагарішвілі під час міжнародної конференції «Грузія та її партнери: напрямки у нове тисячоліття» 05-06.10.2000 р. В даному документі, в контексті цілі відновлення територіальної цілісності Грузії за сприяння міжнародної спільноти, Україна згадана як одна з держав, що бере активну участь у проведенні грузино-абхазьких переговорів за координації ООН в межах Женевського мирного процесу [32, с. 12].

В Концепції національної безпеки Грузії від 08.07.2005 р. Україна визначена як одна з пріоритетних для Тбілісі держав для розбудови стратегічного партнерства. Окрім підкреслення «історично сформованих дружніх і добросусідських відносин між двома народами» як основи для такого формату співробітництва, в документі проведено паралель між Помаранчевою революцією 2004-2005 рр. та Трояндовою революцією 2003-2004 рр. як формами «вираження спільної віри в цінності демократії та свободи», що започаткували новий етап в двосторонніх відносинах. В документі окреслено співробітництво між двома державами в межах ГУАМ, ОБСЄ, ОЧЕС та ООН. Грузинський уряд також висловлює підтримку інтенсифікації Україною євроатлантичної інтеграції, визначаючи спільну з Києвом координацію зовнішньополітичних дій на шляху до ЄС та НАТО як «надзвичайно важливу для Грузії» та «корисною для обох держав» [39]. Грузинська підтримка вступу

України до СОТ та прагнення посилення стратегічного партнерства з Україною закріплені і в Стратегії зовнішньої політики Грузії на 2006-2009 рр. [31, с. 18, 22].

В Концепції національної безпеки Грузії від 23.12.2011 р. Україна названа державою, розвиток якої як «демократичної та миролюбивої» буде внеском в безпеку та стабільність в Європі. В цьому контексті, серед пріоритетних сфер розвитку двостороннього співробітництва з Україною Грузія виокремлює євроатлантичну інтеграцію, а також економічне партнерство як інструмент зниження регіональної політичної напруженості й розв'язання регіональних конфліктів. Окрім цього, Грузія послідовно підтримує поглиблення відносин Києва з ЄС, вітаючи приєднання України до програми Східного партнерства ЄС. Також документ акцентує увагу на дворівневій системі розвитку грузинсько-українських відносин: двосторонні та багатосторонні на рівні Ради Європи й вищезгаданих міжнародних організацій [35, с. 20, 23].

Російсько-українська війна зумовила появу воєнного контексту сприйняття України Грузією. Про це свідчить Стратегія зовнішньої політики Грузії на 2019-2022 рр., в якій названо анексію Росією АР Крим та окупацію окремих районів Донецької та Луганської областей України в 2014 році таким же фактором погіршення регіонального безпекового середовища, яким і стала російсько-грузинська війна 2008 р. Проте в документі розкрито плани щодо комплексної реалізації стратегічного партнерства між Києвом та Тбілісі «з огляду на подібні зовнішньополітичні цілі, проблеми та виклики» в політичному, торговельно-економічному, оборонно-безпековому та культурно-гуманітарному напрямках. Розглядаючи ж багатосторонні формати співпраці, то в Стратегії визначено посилення співробітництва у сфері євроінтеграції з Україною у форматі «Асоційованого тріо» [40, с. 2, 13].

Розвиток грузинсько-українських відносин в даному форматі визначений як ціль і в Програмі уряду Грузії «До побудови європейської держави» на 2021-2024 рр. [33, с. 7]. Натомість в оновленій урядовій програмі Грузії «Для побудови європейської держави», ухваленій в лютому 2024 р., Україна цілком не згадана [37]. Новітнім документом грузинського уряду є Програма «Тільки з миром, гідністю та процвітанням до Європи!» на 2025-2028 рр., в якій російсько-українська війна названа загрозою європейській та глобальній безпеці й фактором дестабілізації світового порядку. Разом з цим підкреслено грузинську дипломатичну підтримку територіальної цілісності й суверенітету України й прагнення надавати їй гуманітарну допомогу [34, с. 51, 55].

Базовим політичним документом в розбудові відносин між Грузією та Україною є Договір про дружбу, співробітництво і взаємодопомогу від 13.04.1993 р., в якому визначені цілі, принципи, географічні напрямки та форми співробітництва в довгостроковій перспективі відповідно до норм міжнародного права. Грузинсько-українські відносини окреслені в документі як відносини між дружніми демократичними правовими державами, що базуються на історично складених зв'язках та багатовікових традиціях спілкування між народами, взаємодія між якими як на двосторонньому рівні, так і в межах міжнародних організацій, повинна сприяти розвитку та інституціоналізації європейських інтеграційних процесів [7].

Підписання 09.01.1995 р. Угоди між урядами України та Грузії про вільну торгівлю та Декларації про перспективи розвитку співробітництва між Україною і Грузією й спільних підходів щодо питань міжнародних відносин [2] засвідчило подальше прагнення сторін поглиблювати відносини. Так, в Декларації підкреслюється, що грузини та українці – духовно та історично близькі народи, а існування обох держав як суверенних і демократичних в міжнародно визнаних кордонах є важливим для гарантування міжнародної безпеки як в цілому в Європі й Азії, так і, зокрема, на Кавказі та в Чорноморському регіоні [2].

Відносини України та Грузії набули статусу «стратегічного партнерства» внаслідок підписання 18.07.2017 р. президентами обох держав відповідної Декларації. В її змісті двома з пріоритетних цілей визначені відновлення територіальної цілісності України та Грузії й інтеграція до НАТО і ЄС [14]. Під час підписання документу Президент України Петро Порошенко та Президент Грузії Георгі Маргвелашвілі наголосили, що наявність спільних загроз суверенітету та незалежності обох країн, зокрема у вигляді російської військової агресії, є одним з ключових чинників зміцнення міждержавного партнерства, оскільки саме завдяки інтенсифікації відносин подолання таких викликів стане можливим [26].

Азербайджан найбільш активно розвиває відносини з такими впливовими регіональними акторами, як Росія, Туреччина, а також країни ЄС і НАТО. Взаємодія з даними двома організаціями, як визначено у Концепції національної безпеки Азербайджану на 2007-2008 рр., відбувається

відповідно до «стратегічної мети інтеграції в європейські та євроатлантичні структури», що стало можливим завдяки «Новій політиці сусідства» Брюсселю та участі Азербайджану в програмі НАТО «Партнерство заради миру» [30]. Проте, на відміну від Грузії, Баку не декларує метою набуття повноправного членства в даних організаціях. Серед інших важливих для Азербайджану міжнародних організацій – ООН, ГУАМ, СНД, ОБСЄ, Рада Європи та ОЧЕС. Виокремлення ОБСЄ та Ради Європи відбувається завдяки рішенням організацій щодо підтримки суверенітету та територіальної цілісності Азербайджану в контексті конфлікту в Нагірному Карабасі з Вірменією [30], який залишався найбільшою загрозою його національній безпеці та територіальній цілісності до 2024 р.

Розглядаючи положення національних документів Азербайджану, що визначають зовнішню політику щодо України, варто підкреслити, що у вищезгаданій Концепції національної безпеки Азербайджану виокремлення України в розділі «Співпраця з країнами регіону» свідчить про її визнання як однієї з важливих для розбудови Азербайджаном партнерства держав. Документ також поточніше, що азербайджансько-українські відносини розвиваються як на двосторонньому рівні в різних сферах, так і в межах організації ГУАМ як формату регіональної співпраці між державами, що мають «спільні інтереси у сферах демократії, розвитку та безпеки» [30].

Ключовим міждержавним документом, що визначає розвиток відносин між Азербайджаном та Україною, є Договір про дружбу та співробітництво від 09.12.1992 р. В даному документі, за аналогією з Грузією, окреслене визнання Україною та Азербайджаном один одного як дружніх, демократичних і правових держав, майбутнє поглиблення співробітництва між якими обґрунтовується «зв'язками і традиціями добрих відносин, що склалися історично» [5]. Після підписання урядами України та Азербайджану Угоди про вільну торгівлю 28.07.1995 р., така візія відобразилася і в Декларації про поглиблення відносин партнерства між Україною та Азербайджаном від 24.03.1997 р. Серед визначених в документі пріоритетних напрямків взаємодії – інтеграція в європейські структури, розвиток партнерства з ЄС, а також в межах СНД й програми НАТО «Партнерство заради миру» [3]. Змістовно доповнюючим документом став Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Азербайджаном від 16.03.2000 р., у якому зафіксовано прагнення Києва та Баку розвивати відносини у формі стратегічного партнерства, що відповідає «фундаментальним інтересам народів обох держав», а також здійснювати «внесок у розбудову нової Європи» [8].

Набуттю українсько-азербайджанськими відносинами статусу «стратегічного партнерства» передувало і підписання Спільної декларації від 03.06.2004 р. В ній визначена ціль інтеграції обох держав до європейських структур та співпраці між ними в межах програми НАТО «Партнерство заради миру», Ради Євро-Атлантичного партнерства й низки інших міжнародних організацій (ГУАМ, СНД, ОЧЕС, Рада Європи, ОБСЄ та ООН). Документ актуалізує питання неврегульованості конфлікту в Нагірному Карабасі, що, як зазначено, негативно впливає на безпеку та політичну стабільність на Південному Кавказі, а також перешкоджає двосторонньому економічному партнерству. Відповідно Київ та Баку висловлюють прагнення якнайшвидшого розв'язання даного та інших регіональних конфліктів на основі принципу непорушності міжнародно визнаних кордонів усіх держав [25].

Визначення відносин між Азербайджаном та Україною як стратегічних та прагнення їх надалі розвивати відбулось внаслідок підписання Декларації про дружбу та стратегічне партнерство від 22.05.2008 р. [9] та Спільної декларації щодо поглиблення стратегічного партнерства Президента України Володимира Зеленського та Президента Азербайджану Ільхама Алієва від 14.01.2022 р. Окрім візії щодо необхідності подальшого розвитку відносин в різних галузях, що становлять спільний інтерес, в останній Декларації закріплені прагнення сторін підтримувати стабільність та мир в Чорноморсько-Каспійському регіоні, в тому числі шляхом партнерства в протидії гібридним загрозам, та співпрацювати в межах регіональних міжнародних організацій (ГУАМ, ОЧЕС, Рада Європи, ОБСЄ) та ООН [15].

Візію відносин Вірменії з державами Європи у різних сферах як «частини її загального процесу європейської інтеграції» визначено в розділі «Двосторонні виміри зовнішньої безпеки» Стратегії національної безпеки Вірменії від 26.01.2007 р. Як і у випадку Грузії та Азербайджану, зовнішньополітичними пріоритетами Вірменії є розбудова відносин з ЄС і НАТО та в межах Ради Європи, ОБСЄ, СНД та ОЧЕС [38, с. 11-13]. Поглиблення партнерства з ЄС і НАТО також закріплене в оновленій Стратегії національної безпеки Вірменії, ухваленій в липні 2020 р. [36, с. 18, 25]. Однак

Вірменія, як член ОДКБ додатково виокремлює дану військово-політичну організацію серед ключових напрямів своєї зовнішньої політики, що закріплено обома стратегіями національної безпеки [38, с. 11; 36, с. 18]. Серед безпекових чинників формування зовнішньої політики Вірменії головним до 2024 р. залишався конфлікт в Нагірному Карабасі.

Аналізуючи вірменсько-українські відносини, варто підкреслити обмежену кількість опублікованих у відкритому доступі на офіційних вебсайтах вірменських програмних та стратегічних документів (як і у випадку Азербайджану), а також те, що у змісті обох вищезазначених стратегій національної безпеки Вірменії немає прямих згадок про Україну та не надана характеристика вірменсько-українських відносин, як це, наприклад, подано в стратегії 2007 р. по США, Росії, Ірану, Грузії, Туреччині та Азербайджану [38, с. 13-17]. Таким чином, це засвідчує неперебування України в колі пріоритетних для Вірменії для розвитку відносин держав.

Основним документом, що регулює відносини між Вірменією та Україною, є Договір про дружбу та співробітництво від 14.05.1996 р. Як і у випадку з відповідними договорами з Грузією та Азербайджаном, основою для розвитку відносин визначені історично сформовані зв'язки та дружні відносини між вірменами та українцями й візія необхідності розбудови обох держав як демократичних, зміцнення співробітництва між якими «відповідає докорінним інтересам народів обох держав і служить справі миру та безпеки». Окрім визначення принципів та напрямів відносин у різних сферах, документ засвідчує прагнення сторін сприяти процесу роззброєння, врегульовувати конфлікти інструментами дипломатії й підтримувати миротворчі зусилля ООН [6]. На відміну від Грузії та Азербайджану, передумовою, а не одним з наслідків підписання даного договору, була Угода між урядами України та Вірменії про вільну торгівлю від 07.10.1994 р.

Підтвердження цінностей й норм, викладених в Договорі про дружбу та співробітництво, відбулось в Спільній декларації Президента України Леоніда Кучми та Президента Республіки Вірменія Левон Тер-Петросяна від 22.07.1997 р. Окрім висловлення бажання обох держав брати участь в євроінтеграційних процесах, в документі акцентовано увагу на співробітництві між Києвом та Єреваном в межах ОЧЕС, Ради Європи, ОБСЄ, СНД й, зокрема, програми НАТО «Партнерство заради миру» з метою пришвидшення вирішення конфліктів в Європі мирними інструментами й попередження виникнення нових [24]. Однак, станом на травень 2025 р. українсько-вірменські відносини, на відміну від Грузії та Азербайджану, так і не набули статусу «стратегічного партнерства».

Програмні та стратегічні документи України засвідчують різні підходи до розбудови партнерства з кожною з держав Південного Кавказу. Ще в 1993 році Постановою Верховної Ради України «Про Основні напрями зовнішньої політики України» держави Південного Кавказу були віднесені до категорії «географічно близьких держав», які водночас є «мостом між Україною та Заходом Європи» та результатом партнерства з якими повинно стати формування України як «впливової європейської держави» та розширення «смуги стабільності і миру навколо України». Тоді необхідність розвитку співробітництва з Тбілісі, Баку та Єреваном обґрунтовувалася геополітичним положенням України та наявністю історико-культурних й гуманітарних зв'язків з кожною з трьох держав [17].

В Стратегії національної безпеки України від 12.02.2007 р. держави Південного Кавказу розглядаються як частина Балто-Чорноморсько-Каспійського регіону, поширенню безпеки та демократії в якому сприятиме, зокрема, інтенсифікація співпраці в межах ГУАМ. Документ визначає загрозою міжнародній стабільності щораз більшу небезпеку ескалації «заморожених» конфліктів на Кавказі [23]. Хоча і в Стратегії акцентовано увагу на прагненні України бути залученою до вирішення конфліктів у регіоні, однак в Декларації про перспективи розвитку співробітництва між Україною і Республікою Грузія і спільних підходів щодо питань міжнародних відносин від 09.01.1995 р. Україна визнала грузинсько-абхазький та грузинсько-осетинський конфлікти та їх врегулювання внутрішньою справою Грузії [2].

Проблема військових конфліктів на території держав Південного Кавказу актуалізована і в Стратегії національної безпеки України від 08.06.2012 р. В ній визначено тенденцію ескалації конфліктів в Чорноморсько-Каспійському регіоні як ознаку погіршення регіональної безпеки, окреслено позицію України щодо недопущення мілітаризації регіону й легітимізації самопроголошених квазідержавних утворень, а також вчергове – бажання Києва бути «активним учасником врегулювання «заморожених» конфліктів в регіоні». Водночас в документі зазначене прагнення України розвивати стратегічні відносини з Азербайджаном та Грузією в межах ГУАМ [22].

На відміну від стратегій 2007 р. та 2012 р., в Стратегіях національної безпеки України від

26.05.2015 р. та від 14.09.2020 р. не згадані військові конфлікти на Південному Кавказі, що може бути пов'язано з переорієнтацією уваги на початок російсько-української війни як ключової загрози українській національній безпеці. На тлі цього, Стратегія 2015 р. підкреслює намагання Росії дестабілізувати ситуацію в Балто-Чорноморсько-Каспійському регіоні. Проте обидва документи обґрунтовують важливість розбудови відносин з державами Південного Кавказу: Стратегія 2015 р. наголошує на форматах субрегіонального співробітництва у вигляді ГУАМ та ОЧЕС як засобів захисту суверенітету України та її територіальної цілісності [21], а Стратегія 2020 р. розкриває стратегічне партнерство з Грузією та Азербайджаном як інструмент посилення регіональної безпеки та захисту національних інтересів [18]. Натомість Стратегія воєнної безпеки України від 25.03.2021 р. визначає тимчасову окупацію Росією частини грузинської та української території та намагання Росії використовувати військові конфлікти на пострадянському просторі у своїх інтересах як потенційні дестабілізаційні фактори безпекової ситуації в Чорному морі, Східній Європі та на Кавказі [19].

Стратегія публічної дипломатії України на 2021-2025 рр. окреслює Грузію та Азербайджан як стратегічних партнерів України, а отже – одними з пріоритетних для розбудови відносин держав [27]. Це підтверджується і Стратегією зовнішньополітичної діяльності України від 30.07.2021 р., в якій стратегічне партнерство України з Грузією та Азербайджаном на рівні двосторонніх відносин та на рівні міжнародних організацій назване «важливим елементом архітектури загальноєвропейської безпеки». Так, акцент у відносинах з Грузією Україна робитиме на спільне напрацювання шляхів протидії російській військовій агресії й деокупації тимчасово окупованих територій, а також на координації євроатлантичної та європейської інтеграції, зокрема в контексті розвитку співпраці в межах «Асоційованого тріо» та реалізації «Чорноморського пакета» допомоги НАТО Києву та Тбілісі [20]. Планом дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України 2021 р. передбачене поглиблення співробітництва між військово-морськими силами Грузії та України з метою «стримування та протидії збройній агресії Російської Федерації в Чорному морі» [16]. Пріоритетом взаємодії з Азербайджаном є енергетична співпраця, розширення діяльності українського бізнесу в Азербайджані та, як і у випадку з російсько-грузинським конфліктом, сприяння міжнародним зусиллям щодо врегулювання конфлікту в Нагірному Карабасі [20].

Головним форматом багатостороннього партнерства з Грузією та Азербайджаном визначені ГУАМ та ГУАМ+, оскільки країни-учасниці «мають схожі інтереси» щодо посилення економічного співробітництва й протидії незаконній торгівлі та організованій злочинності. Серед інших форматів в цілому, членами яких є держави Південного Кавказу, виокремлені ОЧЕС та ініціатива ЄС «Східне партнерство». Важливо підкреслити, що Україна визначає держави-учасниці «Східного партнерства» такими, що зробили свій «європейський вибір», протидію якому зможе активно чинити Росія, поширюючи пропаганду та дезінформацію, на тлі небажання ЄС посилювати свою регіональну геополітичну роль та прискорювати процес свого розширення [20]. Натомість прямі згадки Вірменії у визначених документах України, як у випадку Вірменії про Україну, є відсутніми, що відповідно засвідчує її неперебування в колі пріоритетних політичних акторів для розвитку партнерства Україною.

**Висновки.** Отже, вивчення нормативно-правових засад розвитку двосторонніх відносин України з державами Південного Кавказу на основі контент-аналізу міждержавних угод та національних програмних і стратегічних документів засвідчило, що Україна, з одного боку, та Грузія, Азербайджан й Вірменія, з іншого боку, визнають один одного як суверенних, демократичних та рівноправних акторів міжнародних відносин, що прагнуть розбудовувати партнерство в довгостроковій перспективі в різних сферах відповідно до норм міжнародного права. Відповідно до положень даних документів, можна стверджувати, що специфіка розвитку відносин України з державами Південного Кавказу, окрім історичного підґрунтя, однакових принципів та ціннісних орієнтирів й актуальними проблемами двосторонньої взаємодії, обґрунтовується наступними спільними факторами:

- визначенням активної участі в європейських політичних процесах, насамперед поглибленні партнерства (або інтеграції) з ЄС і НАТО, зовнішньополітичним пріоритетом кожної з чотирьох держав. З огляду на це в них наявні можливості координації зовнішньої політики в процесі взаємодії з ЄС і НАТО, а додатково в Україні та Грузії – взаємного лобіювання інтересів на шляху до набуття повноправного членства в них;
- прагненням розвивати багатостороннє міждержавне співробітництво в межах однакових міжнародних організацій (ГУАМ, ОЧЕС, Рада Європи, ОБСЄ, ООН). Згідно з цим фактором держави

на міжнародних майданчиках можуть спільно висловлювати позиції щодо конкретних проблемних питань, ініціювати дискусії щодо їх розв'язання через визначені інституційні механізми та пропонувати міжнародні проекти відповідно до сфер спеціалізації міжнародної організації;

- нестабільною регіональною військово-політичною й безпековою ситуацією з огляду на активні та «заморожені» військові конфлікти на своїх територіях. На основі цього чиннику у вигляді російсько-української війни, російсько-грузинської війни та нагірно-карабаського конфлікту й позицій України, Грузії та Азербайджану щодо взаємної підтримки суверенітету та територіальної цілісності визначається прагнення сторін до поглиблення двостороннього й багатостороннього співробітництва в сфері безпеки, зокрема з метою розв'язання або недопущення ескалації даних конфліктів.

Регіон Південного Кавказу хоча і не є першочерговим пріоритетом зовнішньої політики України, однак з огляду на систематичні посилення в національних документах входить до кола важливих для української дипломатії. Натомість порівняння частоти та контекстів згадок держав Південного Кавказу та України в міждержавних угодах й проаналізованих програмних і стратегічних документах чотирьох держав засвідчило, що Україна приділяє найбільше уваги розвитку відносин саме з Грузією та Азербайджаном, тоді як співробітництво з Єреваном залишається найменш розвиненим, і навпаки – Грузія та Азербайджан відводять більш пріоритетне місце Україні у власній зовнішній політиці, ніж Вірменія.

### **Бібліографічний список:**

1. Баба-заде М. В., Мустафазаде П. Т. Тенденція розвитку регіональних двосторонніх відносин: Азербайджан і Україна. *Науковий огляд*. 2024. № 1 (93). С. 6-22.
2. Декларація про перспективи розвитку співробітництва між Україною і Республікою Грузія і спільних підходів щодо питань міжнародних відносин. *Офіційний вісник України*. 2007. №20. С. 120. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_004#Text).
3. Декларація про поглиблення відносин партнерства між Україною та Азербайджанською Республікою. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. 1997. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031\\_078#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_078#Text).
4. Демчишак Р. Б. Євроатлантична інтеграція крізь призму зовнішньополітичних пріоритетів країн Південного Кавказу: Азербайджану, Вірменії та Грузії. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. 2019. №24. С. 245-252.
5. Договір про дружбу та співробітництво між Україною та Азербайджанською Республікою. Офіційний вісник України. 2007. №43. С. 150. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031\\_015#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_015#Text).
6. Договір про дружбу та співробітництво між Україною та Республікою Вірменія. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. 1996. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/051\\_002#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/051_002#Text).
7. Договір про дружбу, співробітництво і взаємодопомогу між Україною та Республікою Грузія. Офіційний вісник України. 2007. №11. С. 72. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268\\_005#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_005#Text).
8. Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Азербайджанською Республікою. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. 2000. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031\\_025#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_025#Text).
9. Договірні-правова база між Україною та Азербайджаном. Посольство України в Азербайджанській Республіці. 2012. URL: <https://azerbaijan.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/327-the-legal-base-of-bilateral-relationships-between-ukraine-and-azerbaijan>.
10. Договірні-правова база між Україною та Грузією. Посольство України в Грузії. 2024. URL: <https://georgia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrayinoyu-ta-gruziyeyu>.
11. Кирилко Д. С. Політичні аспекти двосторонніх відносин Європейського Союзу й Азербайджану, Грузії, Молдови та України: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2021. 22 с.
12. Мустафазаде П. Азербайджан-Україна: парадигми двосторонніх відносин (1992-2022 рр.). *Український історичний журнал*. 2023. № 6 (573). С. 253-267.
13. Політичні відносини між Україною та Вірменією. Посольство України в Республіці Вірменія. 2024. URL: <https://armenia.mfa.gov.ua/ukrayina-respublika-vmeniya/386-politichni-vidnosini-mizh-ukrayinoju-ta-vmenijeju>.
14. Політичні відносини між Україною та Грузією. Посольство України в Грузії. 2023. URL: <https://georgia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/politichni-vidnosini-mizh-ukrayinoyu-ta-gruziyeyu>.
15. Президенти України та Азербайджану підписали Спільну декларацію щодо поглиблення стратегічного партнерства. Офіс Президента України. 2022. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezidenti-ukrayini-ta-azerbajdzhanu-pidpisali-spilnu-deklar-72389>.

16. Про затвердження плану дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.04.2023 р. № 327-р. Урядовий кур'єр. 2023. №82. С. 550. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2023-%D1%80#Text>.
17. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України від 02.07.1993 р. № 3360-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. №37. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>.
18. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 р. №392/2020. Офіс Президента України. 2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.
19. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021. Офіційний вісник Президента України. 2021. №9. С. 122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n2>.
20. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: Указ Президента України від 26.08.2021 р. № 448/2021. Офіс Президента України. 2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>.
21. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26.05.2015 р. №287/2015. Рада національної безпеки і оборони України. 2015. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/396.html>.
22. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України»: Указ Президента України від 08.06.2012 р. №389/2012. Офіс Президента України. 2012. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3892012-14402>.
23. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 12.02.2007 р. № 105/2007. Офіс Президента України. 2007. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1052007-5496>.
24. Спільна декларація Президента України та Президента Республіки Вірменія. Офіційний вісник України. 2013. № 30. С. 131. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/051\\_059#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/051_059#Text).
25. Спільна декларація України та Азербайджанської Республіки. Офіційний вісник України. 2009. № 56 / № 77. С. 78 (ДІ) / С. 72. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031\\_080#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_080#Text).
26. Стратегічне партнерство між Україною та Грузією обумовлене спільними викликами і спільними загрозами – Президент. Деснянська районна в місті Києві державна адміністрація. 2017. URL: <https://desn.kyivcity.gov.ua/news/strategichne-partnerstvo-mizh-ukrainoyu-ta-gruzieyu-obumovlene-spilnimi-viklikami-i-spilnimi-zagrozami-prezident>.
27. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки. Міністерство закордонних справ України. 2021. 31 с. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf>.
28. Фурса А. Ретроспектива українсько-грузинських відносин у міжнародному контексті. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2013. Вип. XXXV. С. 281-286.
29. Циватий В. Зовнішня політика і дипломатія Грузії в умовах глобалізації. *Україна дипломатична*. 2012. №13. С. 469-501.
30. Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizlik konsepsiyasının təsdiq edilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı 23 may 2007-ci il tarixli № 2198. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi Hüquqi aktların vahid elektron bazası. 2007. URL: <https://e-qanun.az/framework/13373>.
31. Foreign Policy Strategy 2006-2009. Ministry of Foreign Affairs of Georgia. Georgian Foundation For Strategic and International Studies. 2006. 24 p. URL: [https://gfsis.org.ge/media/download/GSAC/resources/115\\_1973\\_997704\\_Strategy\\_MFA2006-2009En.pdf](https://gfsis.org.ge/media/download/GSAC/resources/115_1973_997704_Strategy_MFA2006-2009En.pdf).
32. Georgia and the world: a vision and strategy for the future. International Center on Conflict and Negotiation. 2000. 22 p. URL: [https://iccn.ge/files/georgia\\_and\\_its\\_partners\\_directions\\_for\\_new\\_millennium\\_2000.pdf](https://iccn.ge/files/georgia_and_its_partners_directions_for_new_millennium_2000.pdf).
33. Government of Georgia Program for 2021–2024 «Towards Building a European State». Government of Georgia. 2021. 62 p. URL: [https://www.gov.ge/files/41\\_79014\\_435561\\_govprogram.PDF](https://www.gov.ge/files/41_79014_435561_govprogram.PDF).
34. Government of Georgia Program for 2025-2028 «Only with peace, dignity and prosperity towards Europe!». Government of Georgia. 2024. 62 p. URL: [https://www.gov.ge/files/41\\_90407\\_824274\\_Programfor2025-2028.pdf](https://www.gov.ge/files/41_90407_824274_Programfor2025-2028.pdf).
35. National Security Concept of Georgia. Ministry of Defence of Georgia. 2011. 28 p. URL: <https://mod.gov.ge/uploads/2018/pdf/NSC-ENG.pdf>.
36. National Security Strategy of the Republic of Armenia. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Armenia. 2020. 45 p. URL: <https://www.mfa.am/filemanager/security%20and%20defense/Armenia%202020%20National%20Security%20Strategy.pdf>.
37. Program of the Government of Georgia «For Building a European State». Government of Georgia. 2024. 60 p. URL: [https://www.gov.ge/files/41\\_87243\\_286257\\_ForBuildingaEuropeanState.pdf](https://www.gov.ge/files/41_87243_286257_ForBuildingaEuropeanState.pdf).
38. Republic of Armenia National Security Strategy. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Armenia. 2007. 18 p. URL: <https://www.mfa.am/filemanager/Statics/Doctrineeng.pdf>.



39. «საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის» დამტკიცების შესახებ: საქართველოს პარლამენტის დადგენილება დათარიღებული 2005 წლის 8 ივლისი №1895–რს. ”საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. 2005. URL: <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/43156?publication=0> .
40. 2019-2022 წლების საქართველოს საგარეო პოლიტიკის სტრატეგია. საქართველოს ეროვნული უშიშროების საბჭო. 2019. 24 p. URL: <https://surl.li/zqfcvg> .

### References:

1. Baba-zade M. V., Mustafazade P. T. (2024). Tendentsiia rozvytku rehionalnykh dvostoronnikh vidnosyn: Azerbaidzhan i Ukraina (The trend of development of regional bilateral relations: Azerbaijan and Ukraine). *Naukovyi ohliad (Scientific review)*. № 1 (93). S. 6-22.
2. Deklaratsiia pro perspektyvy rozvytku spivrobitnytstva mizh Ukrainoiu i Respublikoiu Hruziia i spilnykh pidkhodiv shchodo pytan mizhnarodnykh vidnosyn (2007). (Declaration on the prospects for the development of cooperation between Ukraine and the Republic of Georgia and common approaches to issues of international relations). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy (Official Gazette of Ukraine)*. №20. S. 120. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_004#Text) .
3. Deklaratsiia pro pohlyblennia vidnosyn partnerstva mizh Ukrainoiu ta Azerbaidzhanskoii Respublikoiu (Declaration on deepening partnership relations between Ukraine and the Republic of Azerbaijan). Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» (Database «Legislation of Ukraine»). Verkhovna Rada Ukrainy (Verkhovna Rada of Ukraine). 1997. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031\\_078#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_078#Text) .
4. Demchyshak R. B. (2019). Yevroatlantychna intehratsiia kriz pryzmu zovnishnopolitychnykh priorytetiv krain Pivdennoho Kavkazu: Azerbaidzhanu, Virmenii ta Hruzii (Euro-Atlantic integration through the prism of foreign policy priorities of the countries of the South Caucasus: Azerbaijan, Armenia, and Georgia). *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Istoriia. Politolohiia (Bulletin of Mariupol State University. Series: History. Political Science)*. №24. S. 245-252.
5. Dohovir pro druzhbu ta spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Azerbaidzhanskoii Respublikoiu (Treaty of Friendship and Cooperation between Ukraine and the Republic of Azerbaijan). (2007). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy (Official Gazette of Ukraine)*. №43. S. 150. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031\\_015#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_015#Text) .
6. Dohovir pro druzhbu ta spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Respublikoiu Virmeniia (1996). (Treaty of Friendship and Cooperation between Ukraine and the Republic of Armenia). Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» (Database «Legislation of Ukraine»). Verkhovna Rada Ukrainy (Verkhovna Rada of Ukraine). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/051\\_002#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/051_002#Text) .
7. Dohovir pro druzhbu, spivrobitnytstvo i vzaïmodopomohu mizh Ukrainoiu ta Respublikoiu Hruziia (2007). (Treaty on Friendship, Cooperation and Mutual Assistance between Ukraine and the Republic of Georgia). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy (Official Gazette of Ukraine)*. №11. S. 72. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268\\_005#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_005#Text) .
8. Dohovir pro druzhbu, spivrobitnytstvo i partnerstvo mizh Ukrainoiu i Azerbaidzhanskoii Respublikoiu (2000). (Treaty on Friendship, Cooperation and Partnership between Ukraine and the Republic of Azerbaijan). Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» (Database «Legislation of Ukraine»). Verkhovna Rada Ukrainy (Verkhovna Rada of Ukraine). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031\\_025#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_025#Text) .
9. Dohovirno-pravova baza mizh Ukrainoiu ta Azerbaidzhanom (2012). (Treaty and legal framework between Ukraine and Azerbaijan). Posolstvo Ukrainy v Azerbaidzhanskii Respublitsi (Embassy of Ukraine in the Republic of Azerbaijan). URL: <https://azerbaijan.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/327-the-legal-base-of-bilateral-relations-between-ukraine-and-azerbaijan> .
10. Dohovirno-pravova baza mizh Ukrainoiu ta Hruziieiu (2024). (Legal framework between Ukraine and Georgia). Posolstvo Ukrainy v Hruzii (Embassy of Ukraine in Georgia). URL: <https://georgia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrayinoyu-ta-gruziyeyu> .
11. Kyrylko D. S. (2021). Politychni aspekty dvostoronnikh vidnosyn Yevropeiskoho Soiuzu y Azerbaidzhanu, Hruzii, Moldovy ta Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. polit. nauk: 23.00.04 (Political aspects of bilateral relations between the European Union and Azerbaijan, Georgia, Moldova and Ukraine: abstract of the thesis ... Ph.D. on Political Sciences: 23.00.04). Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka, 22 s.
12. Mustafazade P. (2023). Azerbaidzhan-Ukraina: paradyhmy dvostoronnikh vidnosyn (1992-2022 rr.) (Azerbaijan-Ukraine: paradigms of bilateral relations (1992-2022)). *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal (Ukrainian Historical Journal)*. № 6 (573). S. 253-267.
13. Politychni vidnosyny mizh Ukrainoiu ta Virmeniieiu (2024). (Political relations between Ukraine and Armenia). Posolstvo Ukrainy v Respublitsi Virmeniia (Embassy of Ukraine in the Republic of Armenia). URL: <https://armenia.mfa.gov.ua/ukrayina-respublika-virmeniya/386-politychni-vidnosini-mizh-ukrayinoju-ta-virmeniyeiu> .
14. Politychni vidnosyny mizh Ukrainoiu ta Hruziieiu (2023). (Political relations between Ukraine and Georgia). Posolstvo Ukrainy v Hruzii (Embassy of Ukraine in Georgia). URL: <https://georgia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/politychni-vidnosini-mizh-ukrayinoyu-ta-gruziyeyu> .
15. Prezydenty Ukrainy ta Azerbaidzhanu pidpysaly Spilnu deklaratsiiu shchodo pohlyblennia strateichnoho partnerstva (2022). (The Presidents of Ukraine and Azerbaijan signed a Joint Declaration on Deepening Strategic Partnership). Ofis Prezydenta Ukrainy (Office of the President of Ukraine). URL:

<https://www.president.gov.ua/news/prezidenti-ukrayini-ta-azerbajdzhanu-pidpisali-spilnu-deklar-72389>.

16. Pro zatverdzhennia planu dii z realizatsii Stratehii zovnishnopolitychnoi diialnosti Ukrainy: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.04.2023 r. № 327-r (2023). (On approval of the action plan for the implementation of the Strategy of Foreign Policy Activities of Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 18, 2023). *Uriadovyi kurier (Governmental Courier)*. №82. S. 550. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2023-%D1%80#Text>.

17. Pro Osnovni napriamy zovnishnoi polityky Ukrainy: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 02.07.1993 r. № 3360-XII (On the Main Directions of Ukraine's Foreign Policy: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated July 2, 1993 No. 3360-XII). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (News of the Verkhovna Rada of Ukraine). 1993. №37. St. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>.

18. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» (2020) : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.09.2020 r. №392/2020 (On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 “On the National Security Strategy of Ukraine”: Decree of the President of Ukraine of September 14, 2020 No. 392/2020). Ofis Prezydenta Ukrainy (Office of the President of Ukraine). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

19. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku "Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy" (2021) : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.03.2021 r. № 121/2021 (On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of March 25, 2021 "On the Military Security Strategy of Ukraine": Decree of the President of Ukraine of March 25, 2021 No. 121/2021). *Ofitsiyni visnyk Prezydenta Ukrainy (Official Gazette of the President of Ukraine)*. №9. S. 122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n2>.

20. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 30 lytnia 2021 roku "Pro Stratehiiu zovnishnopolitychnoi diialnosti Ukrainy" (2021) : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.08.2021 r. № 448/2021 (On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated July 30, 2021 "On the Strategy of Foreign Policy Activities of Ukraine": Decree of the President of Ukraine dated August 26, 2021 No. 448/2021). Ofis Prezydenta Ukrainy (Office of the President of Ukraine). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>.

21. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 travnia 2015 roku "Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy" (2015) : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.05.2015 r. №287/2015 (On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of May 6, 2015 "On the National Security Strategy of Ukraine": Decree of the President of Ukraine of May 26, 2015 No. 287/2015). Rada natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy (National Security and Defense Council of Ukraine). 2015. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/396.html>.

22. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 8 chervnia 2012 roku «Pro novu redaktsiiu Stratehii natsionalnoi bezpeky Ukrainy» (2012) : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 08.06.2012 r. №389/2012 (On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of June 8, 2012 “On the new edition of the National Security Strategy of Ukraine”: Decree of the President of Ukraine of June 8, 2012 No. 389/2012). Ofis Prezydenta Ukrainy (Office of the President of Ukraine). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3892012-14402>.

23. Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy (2007): Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.02.2007 r. № 105/2007 (On the National Security Strategy of Ukraine: Decree of the President of Ukraine dated February 12, 2007 No. 105/2007). Ofis Prezydenta Ukrainy (Office of the President of Ukraine). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1052007-5496>.

24. Spilna deklaratsiia Prezydenta Ukrainy ta Prezydenta Respubliky Virmeniia (Joint declaration of the President of Ukraine and the President of the Republic of Armenia) (2013). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy (Official Gazette of Ukraine)*. № 30. S. 131. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/051\\_059#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/051_059#Text).

25. Spilna deklaratsiia Ukrainy ta Azerbaidzhanskoj Respubliky (Joint Declaration of Ukraine and the Republic of Azerbaijan) (2009). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy (Official Gazette of Ukraine)*. № 56 / № 77. S. 78 (DI) / S. 72. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031\\_080#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_080#Text).

26. Stratehichne partnerstvo mizh Ukrainoiu ta Hruziieiu obumovlene spilnymi vyklykamy i spilnymi zahrozamy – Prezydent (The strategic partnership between Ukraine and Georgia is conditioned by common challenges and common threats – President) (2017). Desnianska raionna v misti Kyievi derzhavna administratsiia (Desnyanska District State Administration in the city of Kyiv). URL: <https://desn.kyivcity.gov.ua/news/strategichne-partnerstvo-mizh-ukrainoyu-ta-gruzieyu-obumovlene-spilnimi-viklikami-i-spilnimi-zagrozami-prezydent>.

27. Stratehiia publichnoi diplomatii Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy na 2021-2025 roky (Public Diplomacy Strategy of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine for 2021-2025) (2021). Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy (Ministry of Foreign Affairs of Ukraine). 31 s. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf>.

28. Fursa A. (2013). Retrospektyva ukrainsko-hruzynskykh vidnosyn u mizhnarodnomu konteksti (Retrospective of Ukrainian-Georgian relations in the international context). *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu (Scholarly Works of the Faculty of History of Zaporizhzhia National University)*. Vyp. XXXV. S. 281-286.

29. Tsivatyi V. (2012). Zovnishnia polityka i diplomatiia Hruzii v umovakh hlobalizatsii (Foreign policy and

diplomacy of Georgia in the context of globalization) *Ukraina dyplomatychna (Diplomatic Ukraine)*. №13. S. 469-501.

30. Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizlik konsepsiyasının təsdiq edilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı 23 may 2007-ci il tarixli № 2198 (2007). Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi Hüquqi aktların vahid elektron bazası. URL: <https://e-qanun.az/framework/13373> .

31. Foreign Policy Strategy 2006-2009 (2006). Ministry of Foreign Affairs of Georgia. Georgian Foundation For Strategic and International Studies. 24 p. URL: [https://gfsis.org.ge/media/download/GSAC/resources/115\\_1973\\_997704\\_Strategy\\_MFA2006-2009En.pdf](https://gfsis.org.ge/media/download/GSAC/resources/115_1973_997704_Strategy_MFA2006-2009En.pdf).

32. Georgia and the world: a vision and strategy for the future (2000). International Center on Conflict and Negotiation. 22 p. URL: [https://iccn.ge/files/georgia\\_and\\_its\\_partners\\_directions\\_for\\_new\\_millennium\\_2000.pdf](https://iccn.ge/files/georgia_and_its_partners_directions_for_new_millennium_2000.pdf) .

33. Government of Georgia Program for 2021–2024 «Towards Building a European State» (2021). Government of Georgia. 62 p. URL: [https://www.gov.ge/files/41\\_79014\\_435561\\_govprogram.PDF](https://www.gov.ge/files/41_79014_435561_govprogram.PDF) .

34. Government of Georgia Program for 2025-2028 «Only with peace, dignity and prosperity towards Europe!» (2024). Government of Georgia. 62 p. URL: [https://www.gov.ge/files/41\\_90407\\_824274\\_Programfor2025-2028.pdf](https://www.gov.ge/files/41_90407_824274_Programfor2025-2028.pdf).

35. National Security Concept of Georgia (2011). Ministry of Defence of Georgia. 28 p. URL: <https://mod.gov.ge/uploads/2018/pdf/NSC-ENG.pdf> .

36. National Security Strategy of the Republic of Armenia (2020). Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Armenia. 45 p. URL: <https://www.mfa.am/filemanager/security%20and%20defense/Armenia%202020%20National%20Security%20Strategy.pdf> .

37. Program of the Government of Georgia «For Building a European State» (2024). Government of Georgia. 60 p. URL: [https://www.gov.ge/files/41\\_87243\\_286257\\_ForBuildingaEuropeanState.pdf](https://www.gov.ge/files/41_87243_286257_ForBuildingaEuropeanState.pdf) .

38. Republic of Armenia National Security Strategy (2007). Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Armenia. 18 p. URL: <https://www.mfa.am/filemanager/Statics/Doctrineeng.pdf> .

39. „საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის“ დამტკიცების შესახებ: საქართველოს პარლამენტის დადგენილება დათარიღებული 2005 წლის 8 ივლისი №1895–რს. ”საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. 2005. URL: <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/43156?publication=0> .

40. 2019-2022 (2019). წლების საქართველოს საგარეო პოლიტიკის სტრატეგია. საქართველოს ეროვნული უშიშროების სამსახური. 24 p. URL: <https://surl.li/zqfcvg>.

### ***Berehuta V. Legal basis of bilateral relations between Ukraine and the South Caucasus states***

*The article examines the legal basis of the development of Georgian-Ukrainian, Azerbaijani-Ukrainian and Armenian-Ukrainian relations in 1991-2025 based on the study of the content of interstate agreements and national program and strategic documents of Ukraine, Georgia, Azerbaijan and Armenia that regulate their foreign policy (concepts and strategies of national security, military security, foreign policy and public diplomacy, and government programs). Following the content of these documents, the author identifies and explains the factors that impact the specifics of bilateral relations development between Ukraine and the corresponding South Caucasus state, namely: the determination by the four states of active participation in European political processes and deepening cooperation with the EU and NATO as their foreign policy priority, the interest in the development of multilateral interstate cooperation within the same international organizations (GUAM, BSEC, Council of Europe, OSCE, UN), and the unstable regional military-political and security situation due to active and «frozen» military conflicts in the territories of the four states (Russian-Ukrainian war, Russian-Georgian war, Armenian-Azerbaijani Nagorno-Karabakh conflict). Additionally, the author identifies and compares the perception of Ukraine and the states of the South Caucasus of each other as political actors, as well as the principles, forms, and key directions of development of relations declared in the documents, both at the bilateral and multilateral levels. The results of the study specifically define which of the South Caucasus states, according to the provisions of the analyzed documents, are of higher priority for Ukraine for the development of bilateral relations, and vice versa, to what extent Georgia, Azerbaijan, and Armenia determine the importance of deepening cooperation with Ukraine.*

**Keywords:** : Ukraine, South Caucasus, Georgia, Armenia, Azerbaijan, foreign policy, legal basis, national security, European Union, NATO, political actors, state, analysis.